

**СОЦІАЛЬНО-ВІДПОВІДАЛЬНА ПОВЕДІНКА БІЗНЕСУ:
СУТНІСТЬ ТА УМОВИ ФОРМУВАННЯ**

*Г. М. Пилипенко., д. е. н., професор, ДВНЗ «Національний гірничий
університет»,*

*Ю. І. Пилипенко, д. е. н., професор, ДВНЗ «Національний гірничий
університет», pelepenkoyi@mail.ru*

Методологія дослідження. Результати отримані за рахунок застосування методів: наукового абстрагування – при виокремленні сутнісних рис соціально-відповідальної діяльності бізнесу; індукції та дедукції – при встановленні особливостей інституціонального середовища України; історичного та логічного аналізу – при доведенні необхідності та визначенні напрямів подальших інституційних реформ в нашій країні.

Результати. На основі існуючих підходів до визначення сутності та форм прояву соціальної відповідальності бізнесу даний феномен визначено як діяльність, яка у межах реалізації економічного інтересу до максимізації прибутку породжує суспільний соціально-економічний ефект. Доведено необхідність якісного посилення держави задля забезпечення законодавчих засад та організаційних механізмів впровадження соціальної відповідальності у економічну практику України.

Розглянуто тенденції та суперечності становлення інститутів громадянського суспільства в нашій країні. Доведено, що ефективність взаємодії влади, бізнесу та громадянського суспільства в Україні залежить від якості інституційних реформ та здатності суспільства до зміни стереотипів поведінки господарюючих суб'єктів.

Новизна. Удосконалено визначення категорії «соціальна відповідальність бізнесу» через її визначення як діяльності, що в межах реалізації економічного інтересу до максимізації прибутку породжує суспільний соціально-економічний ефект.

Практична значущість. Визначено основні напрями подальших інституційних змін з метою підвищення якості освіти та виховання в людині потреби в саморозвитку і постійному підвищенні культурного та

інтелектуального рівнів, ідеологічному налаштуванні на соціальну взаємодію і добровільну згуртованість навколо соціальних цілей.

Ключові слова: соціальна відповідальність бізнесу та держави, мотивація бізнесу до соціально-відповідальної поведінки, участь держави у формуванні соціально-відповідальної поведінки, громадянське суспільство у забезпеченні соціальної відповідальності, інституціональні реформи.

Література

1. Сміт А. Дослідження про природу та причини добробуту націй : пер. з англ. О. Васильєвої, М. Межев'якіної, А. Малівського / А. Сміт. – К. : Port-Royal, 2001. – 594 с.
Smit A. *Doslidzhennya pro prirodu ta prychnyny dobrobutu natsiy* [The study of the nature and causes of the welfare of nations]: per. s angl. A. Vasilyevoy, M. Mezhevikinoy, A. Malivs'kogo / A. Smit. – К. : Rort - Roual, 2001. – 594 p.
2. Сміт А. Теория нравственных чувств: пер. с англ. / А. Сміт. – М. : Республика, 1997. – 351 с.
Smit A. *Teoriya нравstvennykh chuvstv* [Theory of Moral Sentiments]: per. s angl. / A. Smit. – М. : Respublika, 1997. – 351 p.
3. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): [Монографія.]. / О. Ф. Новікова, М. Є. Дейч, О. В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.
Diahnostyka stanu ta perspektiv rozvytku sotsialnoyi vidpovidalnosti v Ukrayini (ekspertni otsinky) [Diagnosis state and prospects of social responsibility in Ukraine (expert assessment)]: [Monohrafiya.]. / O. F. Novikova, M. Ye. Deych, O. V. Pankova ta in.; NAN Ukrayiny, In-t ekonomiky prom-sti. – Donetsk, 2013. – 296 p.
4. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: моногр. / за ред. А. М. Колота. – К. : КНЕУ, 2012. – 501 с.
Sotsialna vidpovidalnist: teoriya i praktyka rozvytku [Sustainability: Theory and Practice Development]: monohr. / za red. A. M. Kolota. – К.: KNEU, 2012. – 501 p.
5. Галушка З. І. Інституціоналізація соціальної відповідальності бізнесу: механізм становлення / З. І. Галушка // Научные труды ДОННТУ. Серия: экономическая. – 2014. – № 1. – С. 90–98.
Halushka Z. I. *Instytutsionalizatsiya sotsialnoyi vidpovidalnosti biznesu: mekhanizm stanovlennya* [Institutionalizing Social Responsibility: mechanism of formation] / Z. I. Halushka // Nauchnye trudy DonNTU. Seryya: ékonomycheskaya. – 2014. – № 1. – P. 90–98.
6. Гончарова І. Соціальна відповідальність як основа конструктивного діалогу суб'єктів соціального партнерства / І. Гончарова // Вісник ТНЕУ. — 2012. — № 2. — С. 57–63.
Honcharova I. *Sotsialna vidpovidalnist yak osnova konstruktyvnoho dialohu subyektiv sotsialnoho partnerstva* [Social Responsibility as the basis of constructive dialogue subjects of social partnership] / I. Honcharova // Visnyk TNEU. – 2012. – № 2. – P. 57–63.
7. Степанова О. В. Соціально відповідальне управління промисловими підприємствами: проблеми формування та напрямки реалізації / О. В. Степанова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка та менеджмент». – 2007. – № 6. - 7 (26 - 27). – С. 404 – 414.
Stepanova O. V. *Sotsialno vidpovidalne upravlinnya promyslovymy pidpryyemstvamy: problemy formuvannya ta napryamky realizatsiyi* [Socially responsible management of industrial enterprises: problems of formation and areas of implementation] / O. V. Stepanova // Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu. Seriya «Ekonomika ta menedzhment». – 2007. – № 6 - 7 (26 - 27). – P. 404 – 414.
8. Шаповал В. М. Соціальна відповідальність бізнесу в структурі управління економікою: моногр. / В. М. Шаповал. – Дніпропетровськ : ДВНЗ «НГУ», 2011. – 357 с.
Shapoval V. M. *Sotsialna vidpovidalnist biznesu v strukturi upravlinnya ekonomikoyu* [Social Responsibility in the structure of economy]: [Monohr.]. / V. M. Shapoval. – Dnipropetrovsk : DVNZ «NHU», 2011. – 357 p.
9. Соціальна відповідальність бізнесу: розуміння та впровадження. – К. : Видавнича компанія «KIT», 2005. – 45 с.

Sotsialna vidpovidalnist biznesu: rozuminnya ta vprovadzhennya [Corporate Social Responsibility: understanding and implementation]. – К. : Vydavnycha kompaniya «KIT», 2005. – 45 р.

10. Bowen H.R. Social Responsibilities of the Businessman / Bowen H. R. – New York : Harper & Row: 1953. – 167 p.

11. Davis K. Understanding the social responsibility puzzle: what does the businessman owe to society / K. Davis // *Business Horizons*. –1967. –Vol. 10 (4). – P. 40–64.

12. Carroll A. B. A three-dimensional conceptual model of corporate performance / A. B. Carroll // *Academy of Management Review*. –1979. – Vol. 4(4). – P. 498–526.

13. Schwartz M. Corporate social responsibility: a three-domain approach / M. Schwartz, A. Carroll // *Business Ethics Quarterly*. – 2003. – Vol. 13(4). – P. 503–530.

14. Колот А. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А. Колот // *Економічна теорія*. – Київ, 2013. – № 4. — С. 5 – 26.

Kolot A. *Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist: evolyutsiya ta rozvytok teoretychnykh pohlyadiv* [Corporate social responsibility: the evolution and development of theoretical views] / A. Kolot // *Економічна теорія*. — Kyiv, 2013. – № 4. – P. 5 – 26.

15. Зінченко А. Г. Корпоративна соціальна відповідальність 2005–2010: стан та перспективи розвитку. / А. Г. Зінченко, М. А. Саприкіна – К. : Вид-во «Фарбований лист», 2010. – 56 с.

Zinchenko A. H. *Korporatyvna sotsialna vidpovidalnist 2005–2010: stan ta perspektvy rozvytku* [Corporate Social Responsibility 2005–2010: Status and Prospects] / A. H. Zinchenko, M. A. Saprykina – К.: Vyd-vo «Farbovaniy lyst», 2010. – 56 p.

16. Дж. К. Ерроу. Колективний вибір і індивідуальні цінності. / Ерроу Дж. К. – М. : Видавничий дім ГУ ВШЕ, 2004. – 204 с.

Dzh. K. Errou. *Kolektyvnyy vybir i indyvidualni tsinnosti* [Collective choice and individual values] / Errou Dzh. K. – М. : Vydavnychyuy dim HU VSHE, 2004. – 204 p.

17. Хаусманн Д. М. Серьезное отношение к этике: экономическая теория и современная моральная философия // Истоки: социокультурная среда экономической деятельности / Д. М. Хаусманн, М. С. Макферсон. – М. : Издательский дом ГУ ВШЕ, 2004. – 204 с.

Khausmann D. M. *Makferson. Seryeznoye otnosheniye k etike: ekonomicheskaya teoriya i sovremennaya moralnaya filosofiya* [Serious attitude to ethics: economic theory and contemporary moral philosophy] // Istoki: sotsiokulturnaya sereda ekonomicheskoy deyatelnosti / D. M. Khausmann, M. S. Makferson. – М. : Izdatelskiy dom GU VSHE, 2004. – 204 p.

18. Зверьяков М. Ліберальна ідея і модернізація економіки України / М. Зверьяков // *Економіка України*. – 2010. – № 7. – С.11–21.

Zvyeryakov M. *Liberalna ideya i modernizatsiya ekonomiky Ukrayiny* [Liberal idea and modernization of the economy Ukraine] / M. Zvyeryakov // *Економіка України*. – 2010. – № 7. – P. 11–21.

19. Демократизация глобальной экономики. Роль гражданского общества // Доклад центра изучения глобализации и регионализации университета г. Варвик: перевод на русский язык Л. Проскуряковой, 2003. – 128 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www/URL: http://warwick.ac.uk/fac/csgr/projects/russianreport.pdf](http://warwick.ac.uk/fac/csgr/projects/russianreport.pdf). – Загл. с экрана.

Demokratizatsiya globalnoy ekonomiki. Rol grazhdanskogo obshchestva [The democratization of the global economy. Role of Civil Society] // Doklad tsentra izucheniya globalizatsii i regionalizatsii universiteta g. Varvik: perevod na russkiy yazyk L. Proskuryakovoy, 2003. – 128 p. [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: [www/URL: http://warwick.ac.uk/fac/csgr/projects/russianreport.pdf](http://warwick.ac.uk/fac/csgr/projects/russianreport.pdf). – Zagl. s ekrana.

20. Олсон М. Возвышение и упадок народов. Экономический рост, стагфляция, социальный склероз / М. Олсон. – Новосибирск : ЭКОР, 1998. – 397 с.

Olson M. *Vozvysheniye i upadok narodov. Ekonomicheskiy rost, stagflyatsiya, sotsialnyy skleroz* [The Rise and Fall of the peoples. Economic growth, stagflation, social sclerosis] / M. Olson. – Novosibirsk : EKOR, 1998. – 397 p.